

Poul Schlüters tale om det personlige ansvar i velfærdssamfundet ved konservativ konference

Taler

Poul Schlüter
Statsminister

Dato

23. september 1983

Velfærd på afbetaling. Så kort og præcist er det danske samfunds udvikling i de sidste 25 år blevet beskrevet. I den periode, hvor Danmark blev et velfærdssamfund. Med en placering helt i toppen blandt verdens rigeste lande. Det gik godt de første 15 år. De sidste 10 år gik det galt.

For medaljen fik en bagside. At velfærden til sidst blev finansieret på lån. Det gik et langt stykke af tiden. Men oliekrisen i begyndelsen af 70'erne og det almindelige økonomiske tilbageslag i verdensøkonomien betød strammere tider. Men politikerne og organisationslederne turde ikke fortælle befolkningen den bitre sandhed.

For den nuværende regering, som trådte til i september 1982, var det klart, at der måtte gøres noget. Over et bredt felt gik regeringen i gang med at rette op på den danske økonomi. For at genskabe udlandets tillid til Danmark og for at bringe optimismen og gåpåmodet tilbage hos danskerne og i det danske erhvervsliv.

Et af de væsentligste midler var en opbremsning for de offentlige udgifter. Fra en stigning i 1981/82 på omkring 4% er det lykkedes at bringe væksten i de offentlige udgifter ned på nulpunktet. De i virkeligheden moderate besparelser på de offentlige udgifter er blevet udlagt som et massivt angreb på velfærdssamfundet. Ja, endog bombe Danmark tilbage til stenalderen.

Intet er mere forkert. Enhver kan forsikre sig om det. Tag for eksempel det sociale område, som udgør ca. en tredjedel af de offentlige udgifter. Her er der alene gennemført besparelser svarende til 3% af de samlede udgifter. Det kan næppe kaldes en trussel mod velfærdssamfundet. Det var den nødvendige

justering.

De nuværende regeringspartier har været med til at bygge det danske velfærdssamfund op. Selvom vi ikke har kunnet støtte alle de offentlige initiativer, vedkender vi os et ansvar og et medansvar over for velfærdssamfundet.

Politikerne og vælgerne har en væsentlig ting til fælles. Begge må anskue samfundet bredt. Vælgerne er på samme tid lønmodtagere, skatteydere, forælder osv. I forskellige roller med forskellige ønsker og behov. Men i rollen som vælger samles alle disse behov og ønsker. Sammenhængen skabes. Og hvis ikke her – viser den sig på skattebilletten. Man kan som bekendt ikke få alt på samme tid. Der sætter de økonomiske realiteter deres naturlige grænser. Der må vælges.

Men her er et af de meget væsentlige punkter.

Hvordan skal borgeren i det moderne velfærdssamfund kunne vælge? Er valgmulighederne ikke i stor udstrækning taget fra ham? Eller er de ikke blevet unødigt begrænsede? Har vi ikke ved at indskrænke valgmulighederne frataget den enkelte borger hans personlige ansvar?

Et af 70'ernes omkvæd har været, at det er samfundets ansvar, og det er samfundets skyld.

For mig har det personlige ansvar først og fremmest noget at gøre med valgfrihed og mulighed for selv at bestemme. Det er ikke ensbetydende med, at man skal lade de andre sejle deres egen sø. Tværtimod. Det personlige ansvar udelukker på ingen måde medansvaret over for andre mennesker og over for fællesskabet.

Et af de områder, hvor medansvaret har været drivkraften, er det sociale område. Startet på privat initiativ og frivillig basis. Efterhånden har det offentlige overtaget flere og flere af disse opgaver. Vi har fået et system med institutioner og professionelle behandlere. I denne udvikling er vi på vej til at miste to væsentlige ting.

For det første, det sociale ansvar og det sociale engagement. Den enkeltes lyst og muligheder for at engagere sig i løsningen af sociale problemer er blevet

overflødiggjort. Lidt hånligt taler man om hattedamerne. De er blevet afløst af professionelle behandlere. Og dem kan vi bestemt ikke undvære. Men vi kan absolut heller ikke undvære folkelighed og bredde i det social system. Det er væsentligt for at sikre en forståelse og opbakning bag et godt socialt system og for at få nye ideer frem.

Et væsentligt element i den danske socialpolitik har været gratisprincippet. Det offentlige har på en række områder stillet ydelser til rådighed – enten gratis eller til nedsatte priser. Jeg kan her nævne hele børneområdet. Dette er sket ud fra lighedshensyn. Der kan siges gode ting om gratisprincippet, men det har haft to uheldige konsekvenser. For det første har det fået vores sociale system til at stivne. For det andet har det medført, at udgifterne nok er løbet løbsk, fordi der ikke rigtig har været nogen, som var interesseret i, hvad tingene kostede.

At ydelserne er gratis, betyder let, at man mister den økonomiske interesse. Jeg tror på ingen måde, at vi kan undvære gratisprincippet. Der er områder, hvor sociale hensyn helt afgørende taler for, at ydelserne er gratis. Her må vi sikre, at brugerne får en interesse i og et medansvar for, at pengene bliver brugt mest hensigtsmæssigt. Det kan f.eks. ske ved, at man tildeler den enkelte institution et puljebeløb, som den så kan disponere over.

Men på andre områder må der ske et brud med gratisprincippet. Eller en opblødning af det. Ud over at det vil lette presset på den offentlige økonomi, har indførelse af brugerbetaling den fordel, at efterspørgsel kan blive afprøvet. Det gør den ikke, når ydelserne er gratis. Ved at tage penge for de offentlige ydelser giver vi borgerne større reelle valgmuligheder. De fleste ved, hvad deres boligudgift er, deres forsikringsudgifter, deres husholdningsbudget. Og de fleste kender deres trækprocent. Men der er næsten ingen, som mere præcist ved, hvad de offentlige ydelser, som de modtager, koster. Det er nok en del af forklaringen på, at der på visse områder er et overforbrug af ydelser fra det offentlige.

Efter min opfattelse er der i det moderne velfærdssamfund et behov for en vis privatisering af ansvaret. Jeg har nævnt en række eksempler fra den sociale sektor. Men jeg kunne også nævne andre eksempler fra den sociale sektor.

Når man følger den politiske debat, skulle man tro, at privatisering var noget helt nyt og ukendt. Et universalmiddel – opfundet af denne regering. Dette er ikke tilfældet.

Under privatiseringsbegrebet gemmer dig to af de væsentligste drivkræfter i den politiske udvikling i dette århundrede – selvbestemmelse og medansvar. Selvom de hører til det historiske gods, er de langt fra passé. De er et udtryk for respekten for det enkelte menneske og dets frihed. Og bemærk, jeg sagde medansvar. Her er ikke tale om, at enhver er sin egen lykkes smed. men om et gensidigt ansvar. Over for sig selv og over for fællesskabet.

Danmark er et velfærdssamfund. Langt den overvejende del af befolkningen står bag det. Ingen ønsker tilstande som i '30erne. Allermindst regeringen.

Truslen ligger nok først og fremmest i det, at vi alle gerne vil gøre så meget godt for de andre, hinanden og os selv. På afbetaling. Vi må tilpasse samfundet nu, fordi der omsider er lukket for at købe på afbetaling. Dette er de nærmeste års store udfordring til den danske befolkning.

Kilde

Poul Schlüter: På talerstolen – Udvalgte taler og artikler. Aschehoug, 1998. S. 150ff.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Det Konservative Folkeparti, Politisk tale, Taler om velfærdsstaten

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/poul-schluters-tale-om-det-personlige-ansvar-i-velfaerdssamfundet-ved-konservativ-konference>